

George Cosbuc

" Specificitatea lui Cosbuc se afla in poeziile cu subiect taranesc, aproape toate erotice, precum s-a observat. indeosebi invazia anxietatii de criza pubertala, tratata intaia oara de Eliade Radulescu in Zburatorul, o gasim in felurite compuneri si pe deosebite trepte, de la jalea inexplicabila pana la toana malitioasa".

George Calinescu

Intre cele doua razboaie mondiale, literatura scriitorilor transilvaneni se afirma din ce in ce mai mult, intr-o competitie directa nu numai cu autorii minoritatilor conlocuitoare din acesta provincie, ci si cu scriitorii din Romania, patria de suflet spre care tindeau, mai ales dupa ce, la 1 Decembrie 1918, acest ideal de unitate a fost implinit. Astfel sunt cazurile lui Ioan Slavici si Liviu Rebreanu, in proza, ori ale poetilor George Cosbuc si Octavian Goga.

Uneori, aceasta competitie este castigata de scriitorii transilvaneni, datorita faptului ca ei aduceau in literatura specificul national al provinciei din care proveneau, precum si din dorinta de afirmare intre creatorii de aceeaasi limba, dovedind astfel nu numai capacitatea lor literara, ci si evolutia fireasca a limbii romane din Transilvania.

Opera lui George Cosbuc, numit si poetul taranimii, se inscrie printre valorile clasice ale literaturii romane, originalitatea ei constand atat in sursele de inspiratie rurala, in inventia artistica si in ineditul prozodiei, in diversitatea modalitatilor in care constiinta artistica se acorda cu aspiratiile de veacuri ale strabunilor, cat si in functia social-edu-cativa, pe care autorul o acorda artei, in prezentarea monografica a satului din secolul trecut. Numirea ca poet al taranimii este justificata de felul cum autorul oglindeste o anumita categorie de la sate, sociala si nationala, cu datinile si credintele ei, cu pitorescul ei etnografic, cu dorinta de demnitate si libertate nationala, specifice ardelenilor.

De altfel, George Cosbuc insusi isi afirma aceste idealuri in profesiunea de credinta din Poetul:
"Sunt suflet din sufletul neamului meu /si-i cant bucuria si-amarul. / In ranele tale durutul sunt eu /si-otrava deodata cu tine o beu / Cand soarta-ti intinde paharul...'1

Prin afirmarea acestei credinte, poate fi oglindit intregul univers artistic al lui George Cosbuc, in poezii grupate in mai multe teme, cum ar fi: poezia iubirii si a naturii (Numai una, Dusmancele, La oglinda); poezia marilor evenimente din viata satului (Moartea lui Fulger, Nunta Zamfirei) autorul intentionand sa scrie o adevarata epopee nationala; poezia de revolta sociala (Dusmancele, Hora, Numai una, Noi vrem pamant); poezia evocarii trecutului de lupta si a razboiului pentru independenta (in volumul Cantece de vitejie: O scrisoare de la Muselim Selo, Trei, Doamne, si toti trei, Povestea caprarului, Cantecul redutei), George Cosbuc contribuind astfel la dezvoltarea liricii romanesti pe un plan superior, dand un nou impuls prozodiei cu tematica rurala, tratata cu mijloace lirice superioare si diverse.

NUNTA ZAMFIREI

" Cosbuc este un poet lucid si, pentru a inventa un termen cat mai adecvat, il vom numi poet tematic. Pentru el, liricul obiectiv, orice tema devine posibila in tratarea poetica: pastelul senin si feeric (Noaptea de vara), oratoriul colectiv (Noi vrem pamant!), monologul razbunarii (Hora), corul liric (Doina), aria indragostitei sau a indragostitului (La oglinda, Nu te-ai priceput, Numai una), fabula sagalnica fara morala (Nunta in codru), balada cavalerieasca (Moartea lui Gelu), balada feerica (Nunta Zamfirei)".

Marin Mincu

Nunta Zamfirei, aparuta in Tribuna din Sibiu, in 1889, este un model in acest sens. Poetul transfigureaza intr-o ceremonie de basm obiceiurile unei nunti taranesti din partile Nasaudului. Poezia incepe cu prezentarea bogatiilor lui Sageata imparat, tatal unei fete de o rara frumusetate: "si-avea o fata - fata lui â€" / Icoana-ntr-un altar s-o pui / La inchinat". Descrierea ei este asemanatoare cu cea a Catalinei din Luceafarul lui Mihai Eminescu: "si era una la parinti / si mandra-n toate cele / Cum e Fecioara intre sfinti / si luna intre stele".

George Cosbuc revine insa in poemul sau asupra infatisarii Zamfirei, adaugand noi amanunte, prin comparatii de o deosebita expresivitate: frumoasa ca un gand razlet"; ori: "Un trandafir in vai pare".

Despre aceasta minunata fata s-a dus vestea in toate cele patru zari ale lumii, sosind s-o peteasca "al printilor sirag", dar ea l-a ales pe Viorel: "Un print frumos si tinerel"... Despre nunta ce urma sa aiba loc au aflat toti craii pamantului, hotaran-du-se sa vina la petrecere "un imparat dupa imparat", "regii-n purpura", "nuntasi din nouazeci de tari". Atmosfera de basm este amplificata astfel la proportii hiperbolice, subliniind nu numai frumusetatea Zamfirei, ci si prestigiul de care se bucura Sageata imparat.

Venirea nuntasilor "Pe netede poteci de plai / La tot radvanul patru cai, / Ba patru sori" este la fel de amplu descrisa: "Veneau cu fete si feciori / Troznind radva-nele de crai".

Maiestria descrierii are darul sa ne capteze atentia, invitandu-ne parca sa participam si noi, macar afectiv, la aceasta nunta imparateasca, unde apar personaje de basm cum ar fi: "Sosit era batranul Gruu, /Cu Sanda si Rusanda lui, /si Tintes cel cu trainic rost, / Cu Lia lui sosit a fost, /si Bardes cel cu adapost / Prin munti silhii", ba chiar piticul Barba-Cot si Mugur imparat.

Un loc aparte in acest peisaj feeric il ocupa descrierea tinerilor, poetul oprindu-se cu uimire asupra infatisarii vestimentare ori a comportarii lor: "Ce fete dragi! Dar ce comori, / Pe rochii lungi tesute-n flori! / Iar hainele de pe feciori / Sclipeau de-ar-gint". Imbinand generalul cu particularul, specificul si amanuntul cu imaginea de ansamblu, poetul reuseste, prin imitatii onomatopeice, prin epitete inedite ori prin aliteratii sa sugereze o intensitate specifica a miscarii: "Prin vulturi vantul viu vuia, /

Vrun print mai tanar cand trecea / C-un brat in sold si pe prasea / Cu celalalt'. Maiestria artistica a autorului este reliefata si de felul cum ne descrie momentul intalnirii mirilor cu nuntasii, de care insusi poetul se arata neputincios in a se autodepasi: "Dar ce scriu eu? Ori cum sa scriu / E nemplinit!" Desigur ca este vorba de un procedeu artistic, prin care autorul ne invita sa participam alaturi de el, macar cu imaginatia, la aceasta dezlantuire de energie si veselie, elementele traditionale fiind ridicate din lumea satului in lumea basmului, la desfasurarea carora participa intregul popor.

Putem totusi observa ca hora are loc dupa un tipic nasaudean, ca prezenta starostelui in fruntea alaiului, chiotele si trambitele apartin satului romanesc de munte: "Trei pasi la stanga linisor / si alti trei pasi la dreapta lor; / Se prind de maini si se desprind, / Se-aduna-n cerc si iar se-ntind, /si bat pamantul tropotind / In tact usor". In intregul tablou, exceleaza frumusetea Zamfirei, emotia ei cand este prinsa de mana de Viorel, bogatia costumatiei si belsugul culinar: Jar la ospat! Un rau de vin! /Mai un hotar tot a fost plin /De mese si tot oaspeti rari, / Tot crai si tot craiese mari /Alaturea cu ghirnerali /De neam strain".

La fel ca in multe balade, legende si basme populare romanesti, natura personificata participa la bucuria oamenilor, iar soarele este nun ori martor, incantat de atata petrecere, de revarsarea de bucurie a fiilor sai: "si soarele mirat sta-n loc / Ca l-a ajuns si acest noroc, / Sa vada el atata joc / Pe-acest pamant!" Prin astfel de versuri, George Cosbuc demonstreaza nu numai ca este un exponent veritabil al sufletului taranesc in literatura noastra, ci si ca, asimiland pe deplin traditiile stramosesti si elementele folclorice, reuseste sa ni le transmita intr-un mod personal si inedit, care ne impresioneaza puternic. "Copilele de imparat", "Printi falnici si indrazneti", "Feti voinici si feti-frumosi", intre care se amesteca jucatorii din popor ori piticul Barba-Cot, se distreaza dupa o veche traditie dacica, dupa care, la petreceri, sunt bineveniti si bogatii si saracii. Chiar batranii crai, "sfetnicii invecitati in legi", "barbosii regi" sunt prezenti la veselie "si patruzeci de zile intregi /Au tot nuntit".

Aceste ample descrieri reflecta bogatia, darnicia si dragostea de viata ale unui intreg popor, care stie ca, dupa nunta, vor sosi urmasii, asa cum le ureaza mirilor, la sfarsitul mesei, Mugur Imparat: "si-un print la anul bland si mic, /Sa creasca mare si voinic, /Iar noi sa mai jucam un pic /si la botez"...

Astfel, la sfarsitul poemului, prezentul este proiectat in viitor, intr-o curgere continua a existentei omenesti pe meleagurile carpatine, dovedind nu numai talentul lui George Cosbuc, ci si virtutile existentiale ale poporului roman, al carui exponent se face poetul. El ne impresioneaza prin diversitatea si grandoarea demonstratiilor lirice si epice, prin subtilele nuante psihice reliefate, prin varietatea formelor prozodice, dintre care unele devin adevarate armonii imitative, prin sonoritatea ori muzicalitatea versurilor, prin dialogul viu si portretele fugare, dar sugestive, prin epitetele inedite, comparatiile ample, expresiile hiperbolice, prin atmosfera de basm, determinan-du-ne, in final, sa ne intrebam cat de frumoasa ar fi fost acea epopee nationala, proiectata de George Cosbuc, din care ar fi facut parte acest poem si Moartea lui Fulger, dar nefinalizata, daca autorul ar

fi avut ragazul sa duca pana la capat acest proiect?

Prin opera lui George Cosbuc, poezia romaneasca s-a imbogatit cu noi valente artistice, desi lirismul sau pare obiectiv, reprezentabil, iar poezia teatrala - dupa cum observa George Calinescu.

Echilibrata si armonioasa, exprimand optimismul si dragostea de viata ale unui intreg popor, increderea in triumful omului, in sanatatea lui fizica si psihica, in morala si idealul oamenilor simpli, poezia lui George Cosbuc se inscrie in patrimoniul clasic al culturii noastre nationale, ca o pagina unica a creatorului de la Hordou, prin care triumful "poetului taranimii" este incontestabil.

MOARTEA LUI FULGER

"In leganarea multimilor, in trecerea mecanica de la o atitudine la alta, de la deznadejdea cu bocete la plansul infundat si resemnare, in toata aceasta demonstratie de ceasornic arhaic sta vraja acestor poeme, al caror sens ultim este: inutilitatea reactiilor personale in fata rotatiei lumii. "

George Calinescu

Moartea lui Fulger este cel de al doilea poem din proiectata (si nefinalizata) epopee nationala - a lui George Cosbuc.

Dar aceste doua capodopere reusesc totusi sa ne convinga de valentele creative ale poetului de la Hordou: nunta si inmormantarea sunt doua evenimente esentiale in destinele oamenilor, marcate prin ceremoniale specifice.

Desi sintagma mortii este introdusa chiar din titlu, poemul incepe dinamic si cinematografic. Solul aduce regelui, din tabara de lupta cu dusmanul, "Pe cel mai bun dintre eroi", "L-a fulgerat un brat hain". Apropierea termenilor nu e intamplatoare: ca substantiv propriu cuvantu Fulger numeste un tanar erou - mort la datorie; ca verb "l-a fulgerat" sugestia este ca infrangerea acestui erou e pusa parca sub semnul fortei ceresti a fulgerului.

Craiul a ramas "Cu pumnii stransi, fara de glas, Ca un pierdut" cu demnitatea unui conducator care a infruntat in repetate randuri moartea.

Chiar "soarele sfant" nu mai are "de dragul cui sa mai traiasca" - durerea rasfrangandu-se asupra intregului palat (a slujitorilor si ostasilor) si a poporului de afara.

Privirea vizionara a poetului se opreste asupra doamnei "Suflet pustiit! Cu parul alb si despletit", coplesita de durere, rupandu-si vesmintele si dorind sa fie ingropata alaturi de ei. Durerea ei deslantuata, bocetele, pregatirea lui Fulger pentru inmormantare: "Pe piept colac de grau de-un an , si-n loc de galben buzdugan, Facii de ceara ti-au facut / In dreapta cea fara temut / si-n mana care poarta scut, / Ti-au pus un ban", pentru plata vamii spre lumea cealalta, toate acestea sunt practicile taranesti la inmormantare.

Punctul culminant este cel a coborarii trupului neinsufletit in tarana, cand biata mama isi pierde

mintile, cartind impotriva lui Dumnezeu, care nu l-a protejat pe crai: "E un pagan si Dumnezeu, /E un pagan."

Momentul iese din cadrul obisnuit al lui Cosbuc, un poet cu moralitate crestina si cu o evlavie taraneasca, dar revolta este pusa in gura reginei-mame, doar ca sa-i ofere prilejul sa-si desfasoare intreaga intelepciune despre efemeritatea oamenilor, prin graiul batranului sfetnic, "Un sfant de-al carui chip te temi", care s-o intrebe: "Pe cer cand soarele-i apus, /De ce sa plangi privind in sus?" Facem analogie cu numele celui pierdut - Fulger - dar si ca raspunsul pe care Demiurgul, i-l da lui Hyperion, din poemul "Luceafarul" de Mihai Eminescu: "Un soare de s-ar stinge-n cer /S-aprinde iarasi soare."

Ne apropiem astfel de-o filosofie general romaneasca despre raportul dintre astre si destinele oamenilor, pe care insa Cosbuc ne-o expune in limbajul simplu, popular al efemeritatii generale: "Nu cerceta aceste legi, / Ca esti nebun cand le-ntelegi! /Din codru rupi o ramurea, / Ce-i pasa codrului de ea! /Ce-i pasa lumii intregi / De moartea ta!"